

Cele lekcji:

ogólne:

- zapoznanie z przeznaczeniem, celem, funkcją i zadaniami Obrony Cywilnej,
- zapoznać Obroną Cywilną w systemie obronnym państwa,
- zapoznać ze strukturami organizacyjnymi Obrony Cywilnej w systemie obronnym państwa.

operacyjne – uczeń:

- wymieni ważniejsze podstawy prawne funkcjonowania Obrony Cywilnej w Rzeczpospolitej Polskiej,
- zdefiniuje podstawowe pojęcia związane z Obroną Cywilną,
- rozpozna międzynarodowy znak Obrony Cywilnej,
- wymieni i uzasadni obowiązki (każdego obywatela) w zakresie Obrony Cywilnej,
- omówi cele i zadania Obrony Cywilnej w czasie pokoju i wojny,
- wyjaśni humanitarny charakter Obrony Cywilnej,
- określi zadania centralnych i terenowych organów administracji rządowej w sprawach Obrony Cywilnej,
- wymieni ważniejsze organizacje pozarządowe działające na rzecz ratownictwa i Obrony Cywilnej,
- określi funkcję Centrum Zarządzania Kryzysowego sytuacjach nadzwyczajnych.

Czas trwania spotkania: 1 godzina lekcyjna

Formy i metody pracy: dyskusja, krótki wykład, krótki film video, praca w zespołach, pokaz z objaśnieniem, praca z podręcznikiem i zeszytem do ćwiczeń

Materiały i środki dydaktyczne: podręcznik, Zeszyt ćwiczeń, mapy Polski (fizyczna, administracyjna), uczniowski portfolio (materiały dotyczące tematu zebrane przez uczniów z dostępnej literatury – także z Internetu: www.obronacywilna.pl, www.kgppsp.gov.pl /komenda główna Straży Pożarnej/), rzutnik pisma, foliogramy, papier plakatowy, odtwarzacz filmów video z monitorem.

Przebieg zajęć

Tydzień przed planowaną realizacją tematu należy polecić uczniom przypomnienie sobie wiadomości z zakresu struktury organizacyjnej centralnych i terenowych organów administracji państwowej. Zaproponować jednej grupie uczniów, aby przygotowała akty prawne podane przez nauczyciela (niżej wymienione), drugiej grupie uczniów aby odbyła wizytę w Oddziale Zarządzania Kryzysowego w celu zdobycia informacji o funkcji i zadaniach tego Oddziału, a trzeciej aby przygotowała krótką informację o Obronie Cywilnej w krajach europejskich.

¹ Nauczyciel Liceum Ogólnokształcącego Nr VI we Wrocławiu.

Faza wstępna

Po sprawdzeniu obecności i zapoznaniu uczniów z celami lekcji, zajęcia należy rozpocząć od omówienia podstawowych aktów prawnych dotyczących struktury organizacyjnej i zadań Obrony Cywilnej w Polsce (ustawa z dnia 2 listopada 1967 roku wraz z późniejszymi zmianami „O powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej i ustawa z dnia z dnia 21 czerwca 1996 roku „O urzędzie ministra spraw wewnętrznych i administracji oraz wydanymi na ich podstawie dokumentami wykonawczym, Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin. (Dz. U. z dnia 1 lipca 2002 r.) – (uczniowie prezentują przygotowane materiały – nauczyciel kieruje dyskusją).

Po krótkiej dyskusji należy zapoznać uczniów z międzynarodowym znakiem Obrony Cywilnej (posługując się foliogramem), a następnie wyświetlić film video pt. „Obrona Cywilna” (10 minut).

Faza realizacji

W tej fazie zajęć należy uświadomić uczniom, że wypełnianie lub niespełnianie obowiązków wobec państwa nie ma żadnego związku z korzystaniem z praw i wolności. Te ostatnie – o czym była mowa na wielu poprzednich lekcjach - przysługują człowiekowi z samego faktu jego człowieczeństwa, a nie dlatego, że sobie na nie w jakiś sposób zasłużył czy zapracował. W większości demokratycznych państw obywatela mają wobec państwa:

- obowiązek wierności i lojalności,
- obowiązek obrony ojczyzny;
- obowiązek przestrzegania prawa i stawienia się przed sądem,
- obowiązek płacenia podatków i innych opłat publicznych.

W Konstytucji RP zapisano ponadto obowiązek dbania o środowisko naturalne. Należy zapytać, jak uczniowie rozumieją ww. obowiązki? W razie potrzeby wyjaśnić na czym polega ich wypełnianie.

- Obowiązek wierności oznacza przede wszystkim zakaz działania na szkodę państwa przez szpiegostwo na rzecz obcych państw, ale także nakaz wspomaganie go i przyczyniania się do jego dobra.
- Obowiązek obrony oznacza, że w wypadku agresji ze strony innego państwa każdy obywatel ma obowiązek bronić kraju. W czasie pokoju mężczyźni czynią to, pełniąc służbę wojskową albo służąc w oddziałach obrony cywilnej. Zwolnienie z obowiązku służby wojskowej, np. z powodu przekonań religijnych czy złego stanu zdrowia, nie zwalnia z obowiązku obrony ojczyzny. Tacy obywatele w razie zagrożenia bezpieczeństwa kraju mogą być również powołani, np. do służb pomocniczych.
- Obowiązek przestrzegania prawa zobowiązuje obywateli do przestrzegania przepisów zawartych w konstytucji, ustawach i innych aktach prawnych. Powinność ta spoczywa na obywatelach w sytuacji, gdy nie naruszają one praw i wolności człowieka. W przeciwnym razie trudno wymagać od obywateli posłuszeństwa wobec takich praw i wówczas ogranicza się on jedynie do obowiązku stawienia się przed sądem.

- Obowiązek płacenia podatków i opłat publicznych, czyli ponoszenia ciężarów państwowych – zwróć uwagę na to, iż podatki służą zabezpieczeniu obronności kraju, utrzymaniu szkół, szpitali itp., opłacaniu urzędników państwowych oraz zapewnieniu świadczeń społecznych tym, którzy nie są w stanie utrzymać się sami.

Rozmowa na temat innych powinności i cnót obywatelskich, nawet takich, które nie są zapisane w konstytucji, ale mimo to są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania demokratycznego państwa i wypełniania obowiązków z zakresu szeroko pojętej Obrony Cywilnej. Dobrym jej początkiem może być parafraza znanego powiedzenia prezydenta Kennedy'ego: *"Nie pytaj, co szkoła, gmina, państwo mogą zrobić dla ciebie. Odpowiedz, co ty możesz dla nich zrobić"*. Należy podzielić uczniów na cztery grupy i polecić im, aby podjęli dyskutując w grupach, i omówili znane im inne powinności i cnoty obywatelskie. Zadaniem jest podanie przykładów znanych uczniom sytuacji, gdy samo wywiązywanie się z obywatelskich obowiązków okazało się niewystarczające.

Posługując się foliogramami, należy omówić rolę, zadania i organizację Obrony Cywilnej”, po czym polecić uczniom, aby w grupach, opracowali na papierze plakatowym przydzielone im zagadnienia.

Korzystając z: podręcznika (s.115-121 *Przysposobienie obronne* B. Breitkopf, M. Marciniak, Z. Worwa – WSiP, Warszawa 2002), wcześniej przygotowanych materiałów źródłowych oraz z Internetu, opracujcie przydzielone Waszemu zespołowi zagadnienie. Wybór formy i metody przedstawienia (prezentacji) zadania (tematu) na papierze plakatowym należy do Was. Na wykonanie pracy macie 10 minut.

Zespół 1 – zadania Obrony Cywilnej,

Zespół 2 – Organizacja Obrony Cywilnej w Polsce,

Zespół 3 – Zadanie samorządów w zakresie Obrony Cywilnej,

Zespół 4 – Sposoby zarządzania w sytuacjach kryzysowych.

Przedstawiciele zespołów w ok. 5-minutowych wystąpieniach prezentują na tablicy plakat z opracowanym zadaniem.

Uczniowie, którym zostało zlecone przygotowanie informacji o Obronie Cywilnej w innych krajach europejskich, prezentują krótkie sprawozdanie – wzbogacając temat lekcji.

Faza podsumowująca:

Dyskusja dotycząca charakteru humanitarnego OC.

Na zakończenie dyskusji podsumowanie i wystawienie ocen (pozytywnych) uczniom aktywnym w zajęciach, a także tym, którzy podjęli się przygotowania i przedstawili sprawozdanie ze zleconych przez nauczyciela zadań (zapowiedzianych tydzień wcześniej przed realizacją tematu).

Praca domowa

W celu utrwalenia wiedzy należy polecić uczniom wykonanie zadań VI.1-1 – VI.1-3 w *Zeszytcie ćwiczeń* (B. Breitkopf, M. Marciniak, Z. Worwa – WSiP, Warszawa 2002).

Załączniki:
Foliogram Nr 1

ZASADNICZE AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE USANKCJONOWANIA OBRONY CYWILNEJ

1. Konwencja Haska 18.X.1907 roku.
2. Konwencja Genewska 12.08.1949 roku.
3. Protokoły Dodatkowe z 1977 roku.
(do Konwencji Genewskiej).
4. Rozporządzenia Rady Ministrów
z dnia 28.IX.1993 roku i 25.VI 2002 roku.

Foliogram Nr 2

„Określenie **obrona cywilna** oznacza wypełnianie wszystkich lub niektórych zadań humanitarnych mających na celu ochronę ludności przed zagrożeniami działań zbrojnych lub klęsk żywiołowych i przewyższanie ich bezpośrednich następstw, oraz zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania.

Do zadań obrony cywilnej należy:

- służba ostrzegawcza;
- ewakuacja;
- przygotowanie i organizowanie schronów;
- ratownictwo;
- służby medyczne, włączając w to pierwszą pomoc;
- opieka religijna;
- walka z pożarami, wykrywanie i oznaczanie stref niebezpiecznych
- obsługa środków zaciemniania;
- odkażanie i inne podobne działania ochronne;
- dostarczanie doraźnych pomieszczeń i zaopatrzenia;
- doraźna pomoc dla przywrócenia i utrzymania porządku w strefach dotkniętych klęskami;
- doraźne przywrócenie działania niezbędnych służb użyteczności publicznej;
- doraźne grzebanie zmarłych;
- pomoc w ratowaniu dóbr niezbędnych do przetrwania.

(rozdz. VI, art. 61 ust. 1 Protokołu dodatkowego do konwencji genewskich z 12.VIII 1949 r.)

Foliogram Nr 3

Obowiązkiem państwa w tym i władz szkoły jest zapewnienie jej pracownikom i uczniom warunków ochrony przed potencjalnymi zagrożeniami czasu pokoju takimi jak klęski żywiołowe, katastrofy cywilizacyjne i inne zdarzenia powodowane działaniem sił natury, a także wynikającymi z działań zbrojnych.

ZADANIA OBRONY CYWILNEJ W CZASIE WOJNY

- organizuje ewakuację ludności, zaciemnianie i wygaszanie oświetlenia,
- organizuje i prowadzi akcję ratunkową, udziela pomocy medycznej poszkodowanym,
- organizuje pomieszczenia i zaopatrzenie dla poszkodowanej ludności,

- zaopatruje ludność w sprzęt i środki ochrony indywidualnej,
- prowadzi likwidację skażeń i zakażeń,
- pomaga w przywracaniu i utrzymaniu porządku w strefach dotkniętych klęskami,
- pomaga w budowie i odbudowie awaryjnych ujęć wody pitnej,
- pomaga w ratowaniu żywności i innych dóbr niezbędnych do przetrwania,
- udziela doraźnej pomocy w grzebaniu zmarłych.

Foliogram Nr 4

Formacje obrony cywilnej tworzy się w gminach i zakładach zatrudniających więcej niż 50 pracowników. W zakładach pracy zatrudniających mniej niż 50 pracowników, mogą być tworzone wspólne formacje dla kilku sąsiadujących ze sobą zakładów. Jeżeli jednak w zakładzie zatrudniającym poniżej 50 pracowników wytwarza się, magazynuje lub wykorzystuje do produkcji toksyczne środki przemysłowe, kierownicy, właściciele mają obowiązek powołać formacje, zdolne do samodzielnego działania ratowniczego w strefach bezpośredniego zagrożenia stwarzanego przez zakład pracy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w gminach i zakładach pracy tworzy się:

- formacje obrony cywilnej ratownictwa ogólnego,
- formacje obrony cywilnej przeznaczone do wykonywania zadań specjalnych.